

اخلاق مهندسی در ساختمان سازی

ایرج پور نصیری

کارشناسی ارشد عمران، دانشگاه خواجه نصیرالدین طوسی، نایب رئیس اول سازمان

نظام مهندسی ساختمان استان گیلان

Pournasiri_asa@yahoo.com

«سوگندنامه نظام مهندسی»

به نام خدا، من در پیشگاه خداوند متعال، سوگند یاد می‌کنم:

در مقام یک مهندس، در تمام فعالیت‌های حرفه‌ای خود، صداقت، دقت، نظم، حفظ منافع اجتماع و رعایت حقوق همگان را سرلوحه کار خود در نظر گرفته، ایمنی، سلامت و آینده انسان‌ها را در نظر بگیرم و منافع مردم را برتر از همه تمایلات خویش قرار دهم. در حرفه مهندسی پویا بوده و تنها توانمندی حرفه‌ای را شرط رقابت قرار داده، حیثیت و اعتبار دیگران را محترم شمارم. بگویم که دین خود را نسبت به کشورم ادا کنم و در انجام وظایف حرفه‌ای، متعهد و مسئولیت پذیر باشم، قوانین و

در صنعت ساختمان، که مستقیماً با جان و مال انسان‌ها مرتبط است، اهمیت رعایت اصول اخلاقی دوچندان می‌شود.

۴- چپستی اخلاق مهندسی

اخلاق مهندسی شاخه‌ای از اخلاق کاربردی است که به اصول و چهارچوب ذهن، به تصمیمات مهندسی می‌پردازد [۲]. در حرفه مهندسی ساختمان، مهندسان طراح، ناظر و مجری در صورت کمترین قصور فنی و بی‌توجهی و یا بی‌اخلاقی سبب فاجعه‌هایی مانند ریزش ساختمان، تلفات جانی یا زیان‌های اقتصادی خواهند شد. همانطور که نمونه آن را در سال‌های اخیر در تهران، آبادان و دیگر شهرهای کشور شاهد بودهایم. لذا، اصول اخلاقی در تمامی مراحل طراحی تا تحویل پروژه از اهمیت ویژه‌ای برخوردار بوده است.

۵- محورهای اخلاق مهندسی در برخی از کشورها

این اصول در برخی از کشورهای توسعه‌یافته بدون شده‌اند. به عنوان مثال، (ضوابط اخلاقی انجمن ملی مهندسان حرفه‌ای آمریکا) موارد زیر را الزامی می‌داند [۳]:

۱. مهندس باید ایمنی، سلامت و رفاه مردم را در اولویت قرار دهد.
۲. صادقانه و بی‌طرفانه عمل کند.
۳. فقط در حوزه تخصص خود خدمات ارائه دهد.
۴. تضاد منافع را شفاف‌سازی و مدیریت کند.
۵. در برابر فشارهای غیرحرفه‌ای ایستادگی کند.

این اصول در اسنادی مانند منشور اخلاقی فیدیک (فدراسیون بین‌المللی مهندسان مشاور) نیز ذکر شده‌اند [۴].

در کشورهای پیشرو مانند کانادا و ژاپن، ارزیابی اخلاق مهندسی قسمتی از پروسه رتبه‌بندی و اخذ صلاحیت است به طوری که یکی از موارد آزمون جهت دریافت صلاحیت مهندسی و آموزش ضوابط اخلاقی در خدمات مهندسی است.

۶- چالش‌های رایج اخلاقی در حرفه مهندسی ساختمان

اهم مشکلات ناشی از عدم رعایت اصول اخلاقی در مهندسی ساختمان عبارت است از:

- فشار کارفرما برای چشم‌پوشی از تخلفات اجرایی

مقررات را محترم شمرده و اصول اخلاق مهندسی و وجدان حرفه‌ای را رعایت کنم.

۱- مقدمه

اخلاق مهندسی به عنوان یکی از ارکان اصلی این حرفه، نقش مؤثری در تضمین کیفیت، ایمنی و رفاه عمومی دارد. در خصوص صنعت ساختمان، که مستقیماً با جان و مال انسان‌ها مرتبط است، اهمیت رعایت اصول اخلاقی دوچندان می‌شود. سازمان نظام مهندسی ساختمان، به عنوان نهاد تنسيق‌کننده امور خدمات مهندسی، وظیفه دارد تا با ترویج اخلاق مهندسی ساختمان، از بروز تخلفات، فساد و بی‌مسئولیتی در زمینه ساخت و ساز جلوگیری کند. در این مقاله، به بررسی ابعاد مختلف اخلاق مهندسی در حوزه سازمان نظام مهندسی ساختمان پرداخته می‌شود.

۲- اخلاق مهندسی چیست؟

اخلاق مهندسی شامل مجموعه‌ای از اصول و قواعد و ارزش‌ها است که مهندسان را در تصمیم‌گیری‌های حرفه‌ای مهندسی هدایت می‌کند. درستی، تعهد، عدالت، رعایت حقوق بهره‌بردار، حفظ ایمنی و پایبندی به ضوابط از جمله اصول اخلاق مهندسی هستند. این اصول و قواعد نه تنها مانع از بروز اشتباهات و فجایع ساختمانی می‌شود، بلکه اعتبار و اعتماد مردم به مهندسان را نیز تقویت می‌کنند، چیزی که این روزها جامعه مهندسی به شدت به آن نیازمند است.

۳- نقش مهندس ساختمان در رعایت اخلاق مهندسی

مهندسان ساختمان باید فراتر از منافع خود بیندیشند و صلاح عمومی را در اولویت اول قرار دهند. تصمیمات حرفه‌ای مهندسان می‌تواند عملاً بر ایمنی، صرفه اقتصادی و رعایت حفظ محیط زیست اثرگذار باشد. بنابراین، مسئولیت مهندس ایجاب می‌کند که در روبرو شدن با فشارهای بیرونی مانند خواسته‌های نایجابی کارفرما و یا پیمانکار، استقلال حرفه‌ای خود را حفظ کند.

■ رقابت ناسالم برای گرفتن پروژه‌های ساختمانی با دستمزد کمتر و استفاده از رانت در ادارات و سازمان‌های ذی‌ربط و مراجع صدور پروانه ساختمانی

■ تأیید و امضا صوری نقشه‌ها بدون دقت و بررسی

■ مداخله اشخاص فاقد صلاحیت در امور تخصصی ساختمان

■ سوء استفاده مهندسان از موقعیت مدیریتی و کارشناسی در مراجع صدور پروانه و ادارات و سازمان‌های مرتبط

۷- سازمان نظام مهندسی ساختمان در ایران و اخلاق مهندسی

سازمان نظام مهندسی ساختمان موظف است با رصد بر عملکرد مهندسان، سبب ارتقای کیفیت خدمات مهندسی ساختمان شود.

باشد. این اصول اگرچه در نگاه اول ساده به نظر می‌رسند، اما در عمل می‌توانند مانع از بروز فجایع ساختمانی شوند.

نقش سازمان نظام مهندسی ساختمان در این میان بسیار مهم است. سازمان باید نه تنها به عنوان ناظر بر رعایت مقررات فنی در این امر ورود کند، بلکه پرچمدار ارتقای اخلاق حرفه‌ای در جامعه مهندسی کشور نیز باشد. ترویج و تأکید منشور اخلاقی، آموزش مستمر مهندسان عضو سازمان، و برخورد جدی با تخلفات ساختمانی، سه عامل مهم در راستای تثبیت اخلاق در این حوزه است.

کشورهایی که مهندسی را با ذهنیت مسئولانه نگاه می‌کنند، نشان داده‌اند که سرمایه‌گذاری در اخلاق مهندسی، هزینه نیست بلکه تضمین ایمنی است.

در پایان، باید یادآور شد که اخلاق مهندسی چیزی نیست که تنها در نظامنامه‌ها تحریر شود، بلکه باید در ذهن و روح هر مهندس نهادینه گردد چراکه ساختمان تنها با بتن و فولاد شکل نمی‌یابد، بلکه اخلاق، پایه‌های نادیدنی اما استوار ساختمان است.

۱۰- مراجع

- [۱] سوگندنامه تهیه شده توسط کمیته منتخب شورای مرکزی ۱۳۸۹
- [۲] اخلاق مهندسی
Martin, M. W., & Schinzinger, R. (2009). Ethics in Engineering. McGraw-Hill Education
- [۳] انجمن ملی مهندسان حرفه‌ای آمریکا
National Society of Professional Engineers (NSPE). (n.d.). Code of Ethics for Engineers. Retrieved from <https://www.nspe.org/sites/default/files/resources/pdfs/Ethics/CodeofEthics/NSPECodeofEthicsforEngineers>.
- [۴] فدراسیون بین‌المللی مهندسی مشاور (FIDIC ۲۰۲۰). منشور اخلاقی فیدیک.
<https://fidic.org/node/13>
- [۵] مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی. (۱۳۷۴). آئین‌نامه اجرایی قانون نظام مهندسی و کنترل ساختمان. (ماده ۶)
- [۶] نظام‌نامه رفتار حرفه‌ای اخلاقی در مهندسی ساختمان
<http://www.rooznamehrasmi.ir/News/ShowNews.aspx?Code=12958530>

اجرائی قانون نظام مهندسی و کنترل ساختمان، در تاریخ ۱۳۹۴/۱۲/۰۵ هیئت وزیران، این نظام‌نامه در چهارچوب اصول اخلاق حرفه‌ای ذکر شده در آن، تصویب و ابلاغ شده است. محوریت این آئین‌نامه به‌قرار زیر است:

- ۱- رفتار عمومی
- ۲- رفتار با کارفرمایان، طرف‌های قراردادهای مهندسی و اشخاص در استخدام
- ۳- رفتار با اشخاص حقیقی و حقوقی همکار رعایت مفاد این سه برای همه مهندسان دارای پروانه اشتغال ضروری است.

۸- راهکارها

- ترویج ضوابط و منشور اخلاق حرفه‌ای مهندسی با مشارکت دانشگاه‌ها و سازمان‌های نظام مهندسی ساختمان و وزارت راه و شهرسازی.
- کنترل بر رعایت نظام‌نامه رفتار حرفه‌ای بر عملکرد اعضا سازمان نظام مهندسی و مهندسان شاغل در ادارات و نهادها
- گنجاندن آموزش اخلاق حرفه‌ای در دانشگاه‌ها و دوره‌های آموزشی و نیز برگزاری آزمون‌های صلاحیت حرفه‌ای (چیزی شبیه به آنچه در کانادا صورت می‌گیرد)
- استفاده از فناوری‌های نو جهت نظارت هوشمند بر پروژه‌های ساختمانی
- تأسیس شورای عالی اخلاق مهندسی و داشتن اختیار در برخورد با متخلفات
- تشویق مهندسان متعهد و گزارشگران تخلفات
- واقعی نمودن حق الزحمه مهندسان در راستای ایجاد انگیزه

۹- جمع‌بندی

اخلاق مهندسی در حوزه ساختمان نه تنها یک وظیفه رفتاری بلکه ضرورتی انکارناپذیر برای رعایت ایمنی، اعتماد عمومی مردم و ارتقای کیفی پروژه‌های ساختمانی است. مهندس ساختمان، به عنوان فردی که در خصوص اصول فنی تصمیم می‌گیرد، باید به چهارچوب اخلاق مانند صداقت، مسئولیت‌پذیری و حفظ منافع بهره‌بردار متعهد

سازمان نظام مهندسی ساختمان موظف است با رصد بر عملکرد مهندسان، سبب ارتقای کیفیت خدمات مهندسی ساختمان شود. یکی از مهم‌ترین لوازم، تدوین و ابلاغ مجموعه ارزش‌های اخلاقی و آئین‌نامه‌های رفتار حرفه‌ای می‌باشد.

در ایران، سازمان نظام مهندسی ساختمان به‌موجب قانون نظام مهندسی و کنترل ساختمان، مسئولیت نظارت بر فعالیت حرفه‌ای مهندسان را برعهده دارد. در آئین‌نامه اجرایی قانون، التزام به اصول اخلاقی و حرفه‌ای را از وظایف مهندسان دارای پروانه اشتغال دانسته است [۵].

بر همین اساس در اجرای ماده ۲ مکرر آئین‌نامه